

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 15.07.1964, sp. zn. Prz 76/64, ECLI:CZ:NS:1964:PRZ.76.1964.1

Číslo: IV/1964

Právní věta:

K zajištění jednotného výkladu a používání zákona v rozhodování o podmíněném propuštění.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 15.07.1964

Spisová značka: Prz 76/64

Číslo rozhodnutí: IV

Číslo sešitu: 3-4

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla:

Předpisy: 140/1961 Sb. § 61 141/1961 Sb. § 89
§ 184

Druh: Stanoviska

Sbírkový text rozhodnutí:

Presidium Nejvyššího soudu podle § 29 odst. 2 písm. a) zák. č. 36/1964 Sb. projednalo stav zákonnosti v rozhodování soudů ve věcech podmíněného propuštění a vycházejíc z výsledků zobecnění zjištěných poznatků se usneslo přijmout tyto závěry a na jejich podkladě dát soudům pokyny ke zvýšení úrovně rozhodování na tomto úseku.

I.

V roce 1963 ve srovnání s rokem 1962 došlo ke značnému zvýšení počtu osob podmíněně propuštěných a ke snížení zamítavých rozhodnutí.

Zvýšení počtu podmíněně propuštěných se projevilo i u pachatelů závažné trestné činnosti, a to i takové, která se vyznačuje vzrůstající tendencí, a též u recidivistů a protispolečenských živlů.

II.

Presidium Nejvyššího soudu zjišťuje:

1. Z rozhodování soudů ve věcech podmíněného propuštění nebyly zcela odstraněny chyby a

nedostatky, které soudům byly vytknuty na celostátní konferenci konané ministerstvem spravedlnosti dne 4. dubna 1963.

Soudy dosud povrchně a nedůsledně uplatňují ustanovení § 61 odst. 1 tr. zák. Při zkoumání zákonných podmínek náležitě nezjišťují a nezhodnocují celkový charakter odsouzeného s ohledem na povahu a způsob jím spáchaného trestného činu, z tohoto hlediska nezhodnocují dosažený stupeň jeho převýchovy ve výkonu trestu a náležitě se nezabývají otázkou, zda odsouzený po propuštění z výkonu trestu povede nadále řádný život pracujícího člověka.

Nedůsledné uplatnění ustanovení § 61 odst. 1 tr. zák. se zvláště škodlivě projevuje u podmíněného propuštění odsouzených, kteří se dopustili závažných trestných činů, zejména pak u příživníků, výtržníků a recidivistů, u nichž je zvláště důležité, aby v řízení o podmíněném propuštění byly soudy vždy bezpečně zjištěny, zda v budoucnu povedou řádný život pracujícího člověka. V důsledku těchto nedostatků dochází k tomu, že celá řada osob podmíněně propuštěných se znovu dostává před soud.

V rozhodování soudů o věcech podmíněného propuštění dochází tak k porušování zákona nejčastěji v ustanovení § 2 odst. 5 a 6 tr. ř. Neúplně je zjišťován skutečný stav věci a nejsou pečlivě uváženy všechny okolnosti případu jednotlivě i v jejich souhrnu. To se týká převážně zjišťování a hodnocení těch skutečností, které souvisejí s osobou odsouzeného, zejména jeho postoje k zájmům společnosti, jeho osobních a charakterových vlastností, průběhu a výsledků nápravného procesu ve výkonu trestu, prostředí, ve kterém žil apod.

Tyto nedostatky se promítají i do odůvodňování soudního výroku, kde soudy často používají jen všeobecných úvah, které nemají oporu v objektivně zjištěných faktech, na místo toho, aby všechny potřebné skutečnosti spolehlivě zjistily a zhodnotily je z hlediska všech zákonných podmínek uvedených v ustanovení § 61 odst. 1 tr. zák.

2. Rozhodování soudů se dosud zcela neoprostilo od mechanického a izolovaného hodnocení třídního profilu odsouzených. Třídní profil odsouzeného je často chápán jako hlavní důvod pro zamítnutí nebo vyhovění žádosti o podmíněné propuštění, což pak nutně vede k potlačení, případně k neúplnému zjištění a jednostrannému hodnocení ostatních skutečností, které podle zákona jsou pro podmíněné propuštění rozhodující.

V soudní praxi se nestalo dosud pravidlem, aby důvodnost každé žádosti o podmíněné propuštění byla posuzována přísně individuálně a třídní profil odsouzeného byl zhodnocován v souvislosti s jeho trestnou činností, zejména s její motivací a stupněm její nebezpečnosti pro společnost. Dále pak i s chováním odsouzeného ve výkonu trestu a s řešením otázky, zda dosavadní výkon trestu vytvořil již dostatečné podklady k tomu, aby odsouzený po svém předčasném propuštění z výkonu trestu vedl řádný život pracujícího člověka.

3. Soudy i nadále se povrchně zabývají trestnou činností odsouzeného. Zjištění nalézacího soudu, zejména motivy, příčiny a podmínky trestné činnosti i jiné okolnosti důležité pro poznání celkového charakteru odsouzeného buď vůbec nehodnotí z hlediska stupně převýchovy odsouzeného, anebo jeho trestnou činnost hodnotí jen z hlediska její závažnosti a škodlivých následků pro společnost.

Soudy často přehlížejí, že chování odsouzeného ve výkonu trestu musí hodnotit právě v souvislosti s těmi charakterovými vlastnostmi odsouzeného, s motivy a způsobem provedení činu apod. Jen za tohoto předpokladu lze posoudit, zda odsouzený ve výkonu trestu dosáhl takového stupně nápravy, že se již zbavil právě těch charakterových rysů a špatných návyků, které ho vedly k páčání trestné činnosti, nebo které vedle ostatních příčin alespoň přispěly k jeho rozhodnutí spáchat trestný čin.

Tento postup má zásadní význam zejména u mladistvých, kde zpravidla krátká doba odpykaného

trestu neskýtá dostatek podkladů pro hodnocení stupně jejich převýchovy ve výkonu trestu.

4. V rozhodování soudů se stále ještě projevují tendence mechanicky přejímat i neúplné a málo konkrétní sdělení náčelníků NZ MV o chování odsouzeného ve výkonu trestu. Soudy se často spokojují jen s uvedením počtu kárných poklesků, aniž by zkoumaly jejich časové vymezení nebo jejich podrobnější vyličení, což vede k tomu, že soud nemůže odpovědně zhodnotit jejich povahu a závažnost, posoudit časovou souvislost kárných provinění a poznat i jejich skutečné příčiny.

Ve srovnání s předchozími léty se však zprávy náčelníků NZ-MV zlepšily.

5. Účast společenských organizací na řízení ve věcech podmíněného propuštění se postupně vžívá. Často však účast společenských organizací je motivována jen jejich snahou o získání pracovní síly, aniž by projevily též potřebný zájem o zabezpečení další převýchovy odsouzeného. Proto také společenské organizace jen zcela výjimečně činí předběžný dotaz na NZ-MV o stavu převýchovy odsouzeného (§ 331 odst. 2 tr. ř.).

V praxi soudů ještě dochází k tomu, že v některých případech soudy nezkontrolují zákonné náležitosti nabídnuté záruky, zda záruka byla projednána a o ní bylo rozhodnuto celým kolektivem (členskou schůzí). Některé soudy pak chybují v tom, že nezjišťují, jak společenská organizace hodlá zabezpečit další převýchovu podmíněně propuštěného a zda k tomu má též všechny potřebné podmínky.¹⁾

Soudy věnují dosud malou péči zjišťování, v jakých podmínkách bude odsouzený po propuštění z výkonu trestu pracovat a žít. Dotazy na MNV, případně na OOVB soudy nesprávně zužují pouze ke zjištění, jak bude veřejnost reagovat na předčasné propuštění odsouzeného z výkonu trestu. Projevují tím malý zájem o poznání prostředí, do kterého podmíněně propuštěný odchází. Tím dostatečně nezabezpečují, aby se odsouzený v budoucnu, právě pod vlivem určitého prostředí, znovu nedopustil další trestné činnosti.

III.

Presidium Nejvyššího soudu hodnotí úroveň rozhodování soudců ve věcech podmíněného propuštění takto:

1. Rozhodování soudů v řízení o podmíněném propuštění je ještě v mnoha směrech neuspokojivé a vykazuje celou řadu nedostatků.

Povrchní zjišťování a nedokonalé zhodnocování zákonných podmínek, uvedených v ustanovení § 61 odst. 1 tr. zák., malé úsilí soudů o spolehlivé poznání celkového charakteru odsouzeného i dosaženého stupně jeho nápravy ve výkonu trestu, projevuje se zvláště škodlivě, dojde-li v důsledku těchto pochybení k podmíněnému propuštění.

V těch případech, kdy zejména zákonná podmínka § 61 odst. 1 písm. a) tr. zák. není bezpečně zjištěna, a přesto se soud rozhodne pro podmíněné propuštění, je postup soudů nejen v rozporu se zákonem, ale též s politickým cílem, který je sledován podmíněným propuštěním. To má zásadní význam při podmíněném propuštění recidivistů, výtržníků, příživníků a pachatelů jiných závažných trestných činů. Při důsledném uplatnění zákona musí být podmíněné propuštění těchto odsouzených zcela mimořádným opatřením.

Porušování zákonných podmínek uvedených v ustanovení § 61 odst. 1 tr. zák. ve prospěch odsouzených, je projevem nepřipustné benevolence, která ve svých důsledcích znamená vážné oslabování boje proti kriminalitě. Tím se nic nezmění na požadavku, aby podmíněného propuštění bylo plně používáno všude tam, kde k tomuto opatření jsou dány všechny zákonné podmínky.

2. Zdokonalení rozhodovací činnosti ve věcech podmíněného propuštění neprodleně a zásadně vyžaduje, aby soudy zvýšily pozornost při hodnocení osoby pachatele trestného činu, a to nikoli jen v rámci řízení o podmíněném propuštění, ale již v soudním řízení o trestných činech.

Příčiny neuspokojivé úrovně rozhodování o podmíněném propuštění nespočívají totiž jen v nedostacích vlastního soudního řízení o těchto věcech. Pramení již z nedostatků, zjišťovaných v trestním soudnictví vůbec. I zde nevěnují soudy vždy náležitou péči zjišťování těch skutečností, které jsou důležité pro poznání osoby obžalovaného a okolností, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání (§ 89 odst. 1 písm. d), f) tr. ř., § 184 odst. 1 tr. ř.). Tyto nedostatky se pak promítají do řízení o podmíněném propuštění, kdy soud rozhodující o podmíněném propuštění často nenalézá spolehlivý základ pro zhodnocení osoby odsouzeného a z tohoto důvodu pak zakrývá tento nedostatek používáním všeobecných úvah a určitých šablon jako např. „závažnost trestného činu“ nebo „třídní profil odsouzeného“. V této souvislosti nutno opět zdůraznit, že soud rozhodující o podmíněném propuštění musí vždy prostudovat všechny trestní spisy (i ohledně předchozích odsouzení), týkající se odsouzeného. Pouze tak může bezpečně zjistit, zda charakterové vlastnosti odsouzeného, projevené motivem, povahou, způsobem a příčinami jím spáchaného trestného činu, dovolují v souvislosti se zjištěným stupněm převychovy učinit závěr, že podmíněné propuštění odsouzeného je v souladu se zákonem a že odsouzený po propuštění z výkonu trestu povede řádný život pracujícího člověka.

3. Soudy projevují v rozhodování věcí podmíněného propuštění málo samostatnosti a iniciativního úsilí o proniknutí do specifické povahy těchto případů, projevují nesprávné tendence zjednodušovat rozhodování používáním různých vžitých slovních obrátů, aniž by hodnotily zjištěné skutečnosti v jejich souvislosti a vzájemné podmíněnosti, což pro posouzení zákonných podmínek podmíněného propuštění je naprosto nezbytné. Tento povrchní styl práce vyvěrá i z toho, že některé soudy přistupují k řešení věcí podmíněného propuštění s malou pozorností k osobě odsouzeného a s malým zájmem o zabezpečení politických cílů institutu podmíněného propuštění. Provést zhodnocení skutečností, které se týkají charakterových a osobních vlastností odsouzeného, v souvislosti s chováním odsouzeného ve výkonu trestu, náleží soudu. Skutečnost, že náčelník NZ-MV doporučil nebo nedoporučil žádost odsouzeného, nebo sám podal návrh na podmíněné propuštění, stejně jako návrh nebo stanovisko prokurátora, nezbavuje soud povinnosti samostatně rozhodovat na základě spolehlivého zjištění skutkového stavu a s vědomím plné politické odpovědnosti za zákonnost svého rozhodnutí.

IV.

Presidium Nejvyššího soudu považuje zvýšení úrovně soudního rozhodování ve věcech podmíněného propuštění za úkol natolik naléhavý a politicky závažný, že k jeho splnění je nutno přistoupit neprodleně.

Presidium Nejvyššího soudu proto podle § 29 odst. 2 písm. c) zák. č. 36/64 Sb. ukládá presidiím krajských soudů (náčelníkům vyšších vojenských soudů):

1. Urychleně působit k odstranění všech nedostatků soudní praxe. Především nutno zabezpečit, aby v každé věci podmíněného propuštění soudy důsledně zajišťovaly všechny zákonné podmínky uvedené v § 61 odst. 1 tr. zák., neprodleně skoncovat s hromadným projednáváním těchto případů a vyloučit jakékoli tendence k šabloně a k izolovanému hodnocení jednotlivých skutečností, zejména u pachatelů takových trestných činů, z jejichž motivace, povahy a způsobu provedení se již podává, že nápravný proces bude obtížnější a často bude vyžadovat výkon celého trestu. Přitom nutno vycházet z toho, že již soud, který rozhodoval o trestném činu těchto pachatelů, uvážil při ukládání trestu možnosti jejich nápravy a z tohoto hlediska také stanovil druh a délku trestu.

2. Ve smyslu závěrů, které učinilo presidium Nejvyššího soudu, provést rozbor praxe okresních a krajských (vojenských) soudů a projednat výsledky za účasti soudců Nejvyššího soudu v presidiu krajského soudu (vedení VVS) a učinit opatření ke zlepšení rozhodování).

3. Zabezpečit soustavný přehled o stavu a vývoji této agendy a v těch případech, kde byl porušen zákon, zajistit rychlou nápravu v řízení před krajským (VVS) nebo Nejvyšším soudem.

4. Soustavně sledovat úroveň a rychlost řízení a dbát o to, aby soudy po dojití žádosti nebo návrhu žádaly ihned všechny potřebné doklady (soudní spisy, zprávu o chování odsouzeného, případně i zprávy od MNV i OOVB).

5. Dbát o rozvíjení spolupráce soudů se společenskými organizacemi vysvětlovat jim politický účel převzetí záruky za dovršení nápravy odsouzeného (§ 6 odst. 1 tr. zák.) a zajistit, aby postup společenských organizací byl v souladu se zákonnými předpisy.

Vést soudy vyřizující věci podmíněného propuštění k tomu, aby s větší iniciativou a za pomoci společenských organizací a národních výborů a ve spolupráci s orgány NZ-MV zjišťovaly, do jakého prostředí odsouzený po podmíněném propuštění odejde a usilovaly o to, aby toto prostředí bylo příznivé pro zabezpečení řádného života podmíněně propuštěného. K tomu cíli nutno využít i dosavadních dotazů na MNV a OOVB, pokud se odsouzený vrací do svého původního bydliště.

6. Zajistit, aby bylo důkladně využíváno možností přeražení odsouzeného do jiné diferenciační skupiny, dojde-li v řízení o podmíněném propuštění k zamítnutí žádosti či návrh (čl. 4 odst. 1 Směrnice ministra spravedlnosti a ministra vnitra ze dne 10. června 1964 č. j. 723/64 - L).

1) Postup soudů při sledování chování podmíněně propuštěných ve spolupráci se společenskými organizacemi je upraven ustanovením § 61 odst. 3 a § 63 odst. 1 a 2 j. ř. pro okresní a krajské soudy (instrukce ministra spravedlnosti ze dne 25. 2. 1964 čj. 215/64-L, uveřejněná pod č. 3 Sbírkou instrukcí a sdělení ministra spravedlnosti z r. 1964).